Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Asiantuntijalausunto

29.9.2020

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Sisäministeriön asiantuntijalausunto: HE 98/2020 vp hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt asiantuntijalausuntoa sisäministeriöltä koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 98/2020 vp). Ehdotuksella pannaan täytäntöön sähköistä viestintää koskeva teledirektiivi (1972/2018 EU) ja audiovisuaalisia mediapalveluita koskeva AVMS-direktiivi (1808/2018 EU). Lisäksi esityksessä ehdotetaan yksittäisiä muita, kansallisista tarpeista lähteviä muutoksia.
Toteamme lausuntonamme seuraavaa.

Yleistä

Sisäministeriön näkemyksen mukaan on tärkeää huomioida turvallisuusnäkökohdat ja turvallisuusviranomaisten toimintaedellytykset verkkotoimilupien ja radiolupien myöntämisessä. Kuten hallituksen esityksen perusteluissa ansiokkaasti todetaan, viestintäverkkojen ja viestintäpalveluiden luotettavuus ja turvallisuus ovat ehdottomia edellytyksiä yhteiskunnan elintärkeille toiminnoille. Viestintäverkot ovat osa kriittistä infrastruktuuria, jonka varassa toimivat useimmat yhteiskunnan, kansalaisten, yritysten ja yhteisöjen kannalta välttämättömät palvelut. Näiden palveluiden on toimittava luotettavasti sekä normaalioloissa, normaaliolojen häiriötilanteissa, että poikkeusoloissa.

Tekniikan kehittyessä ja muun muassa 5G-verkkoja käyttöön otettaessa esitutkintaviranomaiset saattavat uusien salauskerrosten sekä sirpaleisen ja virtuaalisen rakenteen myötä menettää pääsyn tärkeisiin tietoihin tai se saattaa ainakin merkittävästi vaikeutua. Esitutkintaviranomaisten toimintakyvyn heikkeneminen vaarantaa oikeusturvan toteutumisen ja rapauttaa luottamusta kyberympäristöön. Tästä syystä on keskeistä varmistaa myös lainsäädännössä, että esitutkintaviranomaisten nykyinen toimintakyky turvataan.

Pykäläkohtaiset huomiot
Verkkotoimiluvan jatkaminen 17 a §

Sisäministeriö kannattaa lämpimästi verkkotoimiluvan jatkamisen edellytykseksi esitettyä 17 a§:n 2 momentin kolmatta kohtaa, sillä viranomaisten tarvitsemien taajuuskapasiteetin saatavuus ja viestinnän häiriöttömyys ja jatkuvuus viranomaisten

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo@intermin.fi | www.intermin.fi

toiminnan ja kansalaisten turvallisuuden kannalta elintärkeää. Sisäministeriön hallinnonalan virastojen ja laitosten mahdollisuudet täyttää niille määrätyt tehtävät ovat merkittävästi riippuvaisia tietoverkoista ja tietojärjestelmien toimivuudesta. Sisäministeriön toimialojen keskeisten operatiivisten tietojärjestelmien käytettävyysvaatimukset ovat keskimäärin 99 % ja hätäkeskusjärjestelmässä vieläkin korkeampi (99,996 %).

Ohjelmistotoimiluvan myöntämisen esteet 25 § ja ohjelmistotoimiluvan peruuttaminen 32 §

Sisäministeriön mukaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 25 §:n ohjelmistotoimiluvan myöntämisen esteeksi ehdotettu rikoslain 34 a luvun 1 §:n 2-kohdassa tarkoitettu terroristisena tekona rangaistavaksi säädetty julkinen kehottaminen rikokseen on perusteltu lisäys. Sama koskee 32 §:ään ehdotettua ohjelmistotoimiluvan peruuttamista.

Sisäministeriö esittää, että vastaava säännös lisättäisiin 40 §:n 8 momenttiin. Tällöin sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta annetun lain 40 §:n 8 momentti olisi seuraava: *”Radiolupa 34 §:n 2 momentissa tarkoitettuun toimintaan on myönnettävä, jos ei ole ilmeistä syytä epäillä, että hakija rikkoo tätä lakia tai syyllistyy rikoslain 11 luvun 10 §:ssä tarkoitettuun kiihottamiseen kansanryhmää vastaan taikka 10 a §:ssä tarkoitettuun törkeään kiihottamiseen kansanryhmää vastaan tai mainitun lain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn julkiseen kehottamiseen rikokseen.”*

Verkkotunnuksen haltijan tunnistaminen 167 §

Laki ei edellytä nykyisellään verkkotunnuksen rekisteröivän tahon tunnistamista. Sisäministeriö esittää, että sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 167 § 1 momenttiin säädettäisiin verkkotunnusvälittäjille velvollisuus tunnistaa verkkotunnuksen rekisteröivä taho vahvalla tunnistamistavalla. Velvollisuutta ei voida pitää kohtuuttomana ja sillä varmistettaisiin, että rekisteriin merkitään rekisteröitävästä oikeat tiedot.

Tiedonsaannin estoa koskeva määräys 185 §

Sisäministeriö kannattaa ehdotettua 185 §:n tiedonsaannin estoa koskevaa tiukennusta. Muutoksella voitaisiin paremmin puuttua internetissä tapahtuvan lasten seksuaalisen hyväksikäytön materiaalin levittämiseen. Muutoksella myös pyritään vaikuttamaan rikosten ennalta estämiseen ja rikoksesta aiheutuvien vahinkojen torjuntaan. Estämällä pääsy rangaistavaksi säädettyyn aineistoon voidaan vaikuttaa laittoman aineiston kysyntään ja sitä kautta rikollisen toiminnan kannattavuuteen.
Sisäministeriö kuitenkin esittää, että kahden vuoden enimmäisrangaistuksen vaatimuksesta voitaisiin luopua, koska tuomioistuimen on päätöksessään joka tapauksessa otettava huomioon se, että tiedon saannin estoa koskevien hyötyjen voidaan katsoa olevan merkittävästi suuremmat kuin verkon käyttäjien sananvapauteen tai muihin perusoikeuksiin kohdistuvat rajoitukset eikä määräystä voida pitää teleyrityksenkään näkökulmasta kohtuuttomana.

Audiovisuaalisten palveluiden sääntely 226 c §

Sisäministeriö kannattaa ehdotettua 226 c §, jonka mukaan videonjakoalustapalveluiden tulisi muun muassa käyttöehdoissaan varmistaa, että yleisöä suojellaan ohjelmilta, käyttäjien tuottamilta videoilta ja audiovisuaaliselta viestinnältä, joka sisältää rikoslaissa rangaistavaksi säädettyä julkista kehottamista terroristiseen tekoon, lapsiin kohdistuvan seksuaalisen väkivallan esittämistä tai kansanryhmää vastaan kiihottamista.

Turvallisuuden huomioiminen viestintäverkkojen kehityksessä

Teknologisen kehityksen myötä viestintäverkkojen kuten 5G:n merkitys tulee kasvamaan yhteiskunnassa tulevaisuudessa. On selvää, että Suomelle on tärkeää hyödyntää 5G:n tuomia mahdollisuuksia. Viestintäverkot ovat osa kriittistä infrastruktuuria, mutta myös erilaiset yhteiskunnan kriittiset toiminnot ja palvelut, kuten liikenne ja terveydenhuolto, tulevat hyödyntämään tehostuvaa verkkoa.

Koska viestintäverkot tulevat ohjaamaan entistä enemmän yhteiskunnan kriittisiä toimintoja, on tärkeää huolehtia verkkojen luotettavuudesta ja turvallisuudesta. Viestintäverkkoihin liittyvät kysymykset kytkeytyvät aiempaa tiiviimmin myös kansallisen turvallisuuden kysymyksiin, koska viestintäverkon kautta on mahdollista puuttua yhteiskunnan kannalta keskeisiin toimintoihin.

Kansallisen turvallisuuden huomioiminen verkkotoimiluvan siirtämisessä 18 §, taajuuksien käyttöoikeuden vuokraamisessa 20 §, radioluvan ja taajuusvarauksen myöntämisessä ja käyttöoikeuden luovutuksessa 56 §

Sisäministeriö kannattaa säädöksiin esitettyjä muutoksia, joissa huomioidaan kansallinen turvallisuus verkkotoimilupien ja radiolupien myöntämisessä, siirtämisessä ja vuokrauksessa. Globaalissa ja digitalisoituvassa maailmassa, jossa suurvaltojen keskinäiset suhteet vaikuttavat kansainvälispoliittiseen tilanteeseen, on tärkeää, että Suomi huolehtii turvallisuudestaan kansalliset intressit kokonaisvaltaisesti huomioiden. Kansallisen turvallisuuden merkitystä on tarkasteltu ehdotuksessa kattavasti.

Koska kansallinen turvallisuus on aikaan sidottua ja siihen liittyvät näkökulmat voivat vaihdella toimintaympäristön muutosten mukana, on myös jatkossa erityisen tärkeää arvioida verkon turvallisuuteen liittyviä kysymyksiä laaja-alaisesti ja säännöllisin väliajoin, jotta lainsäädäntö on ajantasaista myös tulevaisuudessa.

Viestintäverkon kriittisiä osia koskeva sääntely (244 a §, 244 b §)

Hallituksen esityksen valmistelussa on yhteensovitettu onnistuneesti kehittyvien viestintäverkkojen mahdollisuudet ja turvallisuuden tarpeet. Viestintäverkkojen kriittistä osaa koskevien pykälien valmisteluun on liikenne- ja viestintäministeriön johdolla osallistunut myös ulkoministeriön, puolustusministeriön ja sisäministeriön asiantuntijoita.

Sisäministeriö tukee lainsäädäntöehdotukseen kirjattua sääntelyä, joka huomioi kansallisen turvallisuuden intressit viestintäverkon kriittisissä osissa. Kansallisen turvallisuuden kannalta on tärkeää, että ehdotettu sääntely on

myös taannehtivaa, jotta viestintäverkkojen turvallisuudesta voidaan huolehtia tehokkaasti.

On kuitenkin tärkeää, että verkkoteknologian kehittyessä ehdotettuja säännöksiä ja niiden ajantasaisuutta arvioidaan säännöllisesti kansallisen turvallisuuden näkökulmasta. Ajantasaisuutta arvioitaessa uudella perustettavalla verkkoturvallisuuden neuvottelukunnalla ja sen suosituksilla tulee olemaan keskeinen merkitys (244 b §).

Lainsäädäntöneuvos Tiina Ferm

Neuvotteleva virkamies Juha Vehmaskoski